





మీ గ్రంథము

మీ గ్రంథము

రుక్మిణీ కల్పణము.

(నాటకము)



గోపభండ

విద్యానాథుని రామమూర్తిశాస్త్రి

మీ మీ మీ విజయనగర మహారాజువారి

సంస్కృత కళాశాలాంధ్రపండితుడు

మ. దక్షిణాంధ్ర 500 పాఠములు

మహారాజుల ముద్రాగారమున

ముద్రితము.

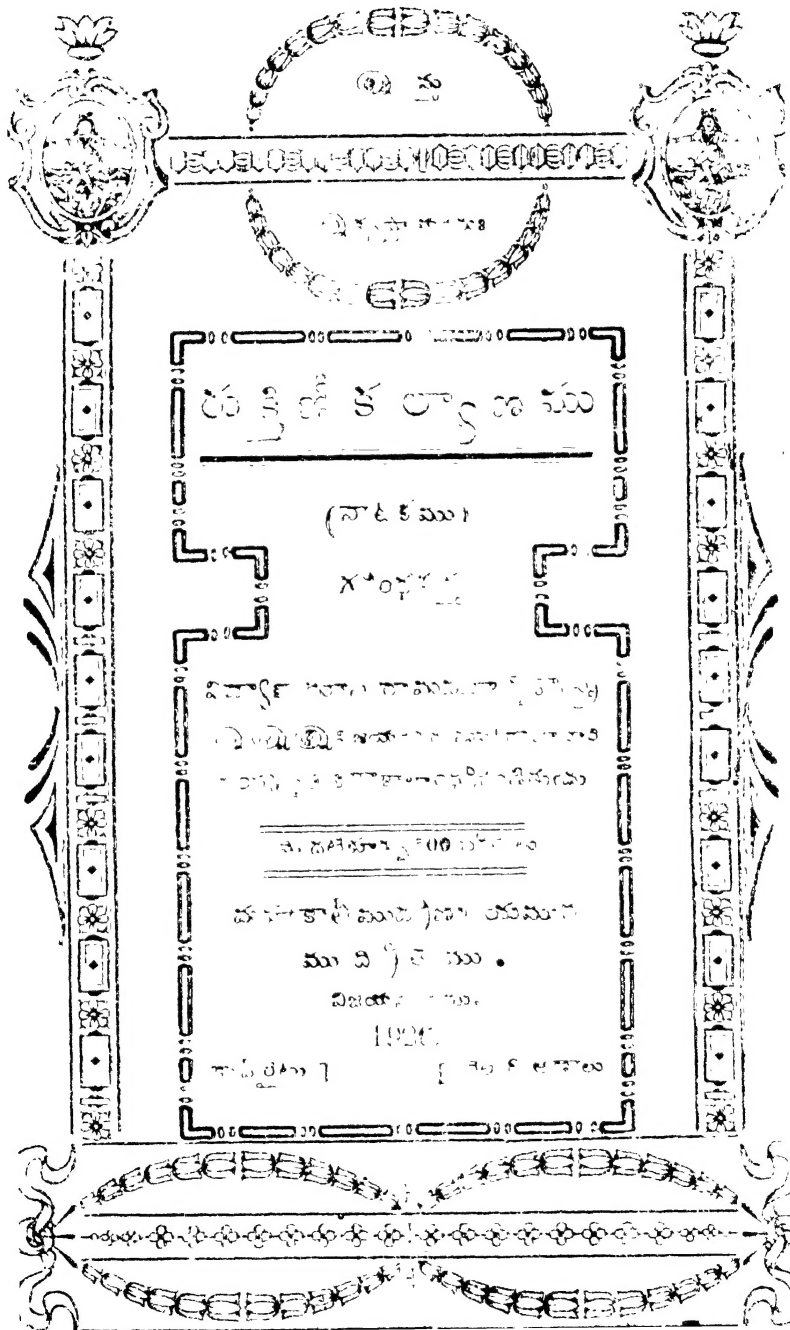
విజయనగరము.

1926.

కాపీదొంగ

[ నెల 8 అక్షరాలు





పురుషులు	స్త్రీలు.
1 శ్రీకృష్ణుడు.	1 రుక్మిణి.
2 బలరాముడు.	2 సతి.
3 శిశుపాలుడు.	3 అరవింద.
4 భీష్ముడు.	4 కల్యాణి.
5 రుక్మి.	5 పార్వతి.
6 కుశలబుద్ధి.	
7 కుశల.	
8 చంద్రశేఖరుడు.	
9 సుదర్శనుడు.	
10 శీఘ్రగామి.	

## విజ్ఞప్తి.

విద్యద్వరులారా! భాషాభిమానులారా! తోలుబొమ్మల సర్వే  
శ్వర కల్పాణ గుణప్రితిపాదకంబగు నాకకృతి నొనర్చిన నాకవితాల  
తెలుపురొత్తరాభివృద్ధి గాంచునను సమ్మకమున శ్రీకృష్ణాహ్వా  
య సర్వేశగుభగూ ప్రకాశకంబగు నీచిన్నినాటకమును రచింప దొ  
రఁగింటిని. ప్రభమకృతి యగుటంచేసి సుజనులిందలి ప్రమాద పతిత  
ములగు నరసులందైనకొనక గుణములనే పరిగ్రహించి యానందింపఁ  
బ్రార్థించు చున్నవాడను! ఇందలి కథాభాగము సుప్రసిద్ధమాట  
వేలుగా నిరూపింపలేదు.

వివిధవ్యయములను దామేధరించి యీనాటకమున స్వీయమ  
హాకాలీనుద్రాణాయమునముద్రింపించియుఁ బునర్ముద్రాదీపర్యాధి  
కారమును నాకేయ్యునంగి యపారదయను సమితగౌరవముననామెడల  
నగపఱచుచు స్వావ్యాజభాషాభి మానమును జూపిన బ్రహ్మ శ్రీ  
ప్రీంకాగానంద ఉల్పాడి సుబ్రహ్మణ్య సూర్యప్రకాశరావు గారికిని  
ద్వ్యలో సహస్రత్రింపించి యమితసహాయమునర్చినవారి తమ్ములు  
సుబ్రహ్మణ్య శర్మ గారికిని నేనంతయుఁబ్రతజ్ఞుడను.

క రక్షితవ్యమోక్షు దమాపాత్రులై చూచండ్రితారార్థముగా  
సభి వృద్ధి నొందుచు నిట్లేకలకాలము వారుస్వావ్యాజభాషాభిమాన  
మున కెల్లజింతురుగాతమని దేవునిబ్రార్థించు చున్న వాడను.

విజయనగరము  
తే 2-1-1926

}

ఇట్లువిబుధవిధేయుఁడు

విద్యాన్ దూసిరామమూర్తిశాస్త్రి,

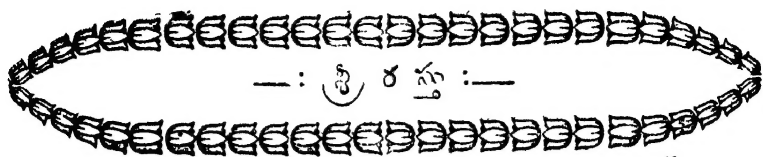
శ్రీశ్రీశ్రీ విజయనగర మహాగాజువారి

సంస్కృతకళాశాలాధ్యక్షుఁడు

## శ్రీ రస్తు.

తే॥ ౧॥ ధనమెహవనమంచు న • మృతమునందు  
 నెంచ కధికధనంబు వె • చ్చించిస్వీయ  
 ముద్గళాలయమందు సు • ముద్గళమగు  
 సుకృతులను రమ్యసుమరాజి • బ్రకృతిమధుర  
 నాంధ్రభాషామతల్లిక • నధికభక్తి  
 బూజసేయించుగుడు ను • పూడివంశ  
 తిః కు సూర్యప్రకాశరా • యలసఖిలసు  
 ఖము లొనంగుచు బ్రోవుతఁ • గాలికరుణ॥

ఇట్లు గ్రంథకర్త,  
 విద్యాన దూపరామచంద్రాశాస్త్రి



—: శ్రీ రస్తు :—

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః

## రుక్మిణీ కల్యాణము .

ప్రథమాంకము.

శా॥ శ్రీ కల్యాణకరుండు భక్తవతుండు • స్వీరక్షణాపక్షుడు |  
స్తాకప్రాధవుడవ్యయండు నిగమ • స్తామాభివేద్యుడునా |  
లోకారాధుఁడు • మప్రశ్నితుఁడు • సుశ్లోకుండునా రుక్మిణీ |  
శ్రీకాంతాకల్పిని • పుత్రన్ మముసుఖశ్రీలన బ్రినాదించుచునే ||

[భీష్మక స్థూపాలులు, ఆంధ్రభార్య.]

భీష్మ: — నతీ! బరిసా ప్తమొందించి సఫలమనోరథులమై  
తిము. శ్రీకృష్ణుని రాజచక్రచారిత్రము సప్రకృతమైయేగినది.  
ఇంకమన జన్మమఃనాకృతిమాత్రమే కొంతయున్నది మన  
ముద్దుపట్టికనురూపమనునందులను నాకొంతయుండెరును.

నతి: — నాభా! ప్రాప్తవచ్చినవడంబున రూపవసుతో సమకూర్పకుం  
డుటనమయమిద్ధమనియామృతంబు. మతియుగన్యనెవనికై  
న నెఱుజైన నీయకతప్ప ఏగిరా! కని నుచితివనుచాల'చిం  
చి యుద్వాహమనర్హుడు.

భీష్మ: — నతీ! సురూపనుగణ బలశౌర్యసంపన్నుని సుతత్రియ  
వంశజాతుని నొకరాతుమారు నాలోచించి చెప్పుము. ఖని  
కిచ్చి కల్యాణముచేయదము.

నతి: — మహాప్రభో! నేనంతగాఁ జెలిసింపరాదు. కాని పన



లో మనమాలోంచి మితునచ్చిన వరునికిచ్చుకొన్నది గ  
 న్నాశయముననుసరించి కార్యక్రమముగాలోంచియున్నది.  
 మని తోచెడిది.

భీష్మ:— ఏమట్లంటివి.

సతి:— మహానాజా! బాలప్రాయమున భవదంతికిమును కట్టి  
 భగవానుని సుగుణములు హేమదులుకీర్తించు జెప్పినట్లు  
 పుగ విన్నదిమొదలు రుక్మిణి యానినె వరించు గోప  
 చున్నదని తెలియవచ్చుచున్నది. వాటియు ముష్టియు నా  
 యజ్ఞపురుషు శ్రీకృష్ణునిగమ్మలారం గాం నది మొగ  
 నినే భర్తగా బొందగోరుచున్నది షటిగ.

భీష్మ:— సతి! కృష్ణునకిచ్చుటకు రుక్మిణి గగ్గరించుకా! ఈమ  
 యమున వానియభిప్రాయమును గూడఁ దలసి; సవలసియుం  
 దును గాన వానినాహ్వానింతుము.

సతి:— చిత్తము.

భీష్మ:— దావారికా!

దా:— చిత్తము మహావ్రభి!

భీష్మ:— యువరాజుం దొడ్డొనిర

దా:— చిత్తము నిష్ఠామిదము.)

భీష్మ:— సతి! రుక్మిణి కృష్ణునిమాటయనిన నలుగురు. పు  
 ర్యమున మనతోనెకతవిండు. సజము.

సతి:— తిలకిండుగ్రీల కింద దమ్ములను పెట్టికేట్లయి వానికెప్పుడు  
 తుగ్గుములతో నట్టిమాటారముగఁ ది. ఈవలసి. నాకే  
 వివాహ మొందెంపడంట్టి. దానికన్నా ముందా నెవరితో  
 లోనే వివాహమొందెంచి. మనము దైతము సఖులమును లేదు  
 గాక యింకెవరదేహము లేకపోవునే!

భీష్మ:— అదగో యువరాజు వచ్చుచున్న వాడు

రుక్మ:— (దనసి చుండుట నావ్తాగనమస్తార మందరించి) పీ  
 విమునులయవడి సౌలముంజూడ దిగ్గాలోచన చేయును



భీ:— ఉపవాసాదివిధుల నన్నియును సేయుట నీవు బహుకాలమునందు యర్పించుచు జరిపినదిగానా నను. బాల్యమున నీనిట్టిదుస్సహవృత్తియులు జేయుచు నీకోమలతనువల్లె గృశింపజేయు బనియేమి? రాజుచిత్తమున నీకులభీషరాని యర్థమెదటి?

దు:— తండ్రీ! ఎంతనాగిక్తైనను భగవదనుగ్రహము గాంభింపక గినదే. అయ్యదితేకున్న సర్వమును విఫలము. సర్వమును పోష్యము. మఱియు సుమాంగిల్యమును సంపాదించ సర్విమంగళానుగ్రహ మావశ్యకమని యాశ్చర్యలనవిందు.

భీ:— తల్లీ! నకలసామంతరాజ సమభ్యర్చిత పాదపద్మమును బలశౌర్యనిర్జితరాజభోజనకుఁ జేదిరాజ్యభర్తకునిన్నిచ్చుటకాలోచించియు నీయాశయము నెఱుంగక నిశ్చయింపరాదని మీయమ్మయనుటచే నిన్ను గావించితిని.

దు:— (నంకుచితముఖమై యహోముఖమై తల్లినైపుఁజూచును.)

సతి:— నాథా! కుమారా! తుత్రియకన్యలు స్వయంవరలబ్ధవరునిఁ గాని స్వయముగాఁ దాముప్రేమించిన వానిగాని వరించుట యాచారమైయున్నది. కాని జననీజనకులకు నన్నదమ్ములకు నచ్చినవరుని వంతునాచారములేదు. కాన తుత్రియాచార ము ననవరించుట తెన్ను.

దుక్కి:— కన్య వరింపరానివరుని వరించిన నామెనువానిచ్చి యుద్వాహము చేయవలసి కేనా?

సతి:— పుత్రా! ఉత్తరమధురీకులజాత యెన్నఁడైన వరింపరానివరుని భర్తగాఁ బరియఁగోరునే?

దుక్కి:— జననీ! మీయూపలు వేరుగానున్నట్లు నేను గర్భాశ్రితకగా పరియఁగోరను.

సతి:— పుత్రా! !

ఉ॥ రాజకుమారి కౌముదము • రాగము: సందమయంతరం దామురా రాజులోననిష్ఠుల భి • రవ్వ యింపగ లేదెన్నెచ్చగా

రాజకుల సౌమ్యతయగు • రామకునద్దియ భర్మ మేగదా!  
జకుమార! కావున ధ • గాపత లండగఁ బిల్వఁబంపుమా॥

రుక్మి :— స్వయంవరమున నైన నింతకంటె సఖికుండగు రాకుమారుఁ  
డెవ్వఁడు లభింతును.

సతి :— భగవంతుండగు యదుసింహుఁడులేడే?

రుక్మి :— అతనికిచ్చుటెన్నఁడుబాసఁగదు.

చ॥ అసితమునాలచంద్రున • హాసనితోలుచు దొంగలైనదా  
కనికరమైన లేకదధి • ఖండమిలందని పాలద్రావికా  
వనితలఁగూడి జూరుడయి • వస్త్రముగొల్లల యిండ్లనాతఁడా  
వనితకుయోగ్యభర్త?నరి • వారలు నవ్వరే చాలుచాలికే॥

చ॥ కులమునఁ బెద్దయంచుమది • గోరితిరో పలుబాహునిక్రి  
దుల శిశుపాలుతోడఁదుల • తూఁగెడు మేటియటంచు నెంచెరో  
తలఁచితిరో మహాభరిము • దాల్చిన రాజునతంసుడంచునో  
చెలియలకల్లి! తీత్రివర • చిహ్నముఁగాతని యందునున్నవే॥

తే॥ గీ॥ రాజ్యశ్రీ సేవ్య • మానుడైన  
యభిలసాహంతరాజ స • హాయుడైన  
యశోధిశుపాలుకు మా • పట్టణిట  
స్థితిగ సమపాలునకుఁగట్ట • పోవునులేదే॥

(=ని ద్విగతమేది పోవనయ్యకుండగును.)

కీ :— (వానినాపి) కుమారా! తీత్రివరచిహ్నము లశిశుపాలునియందు  
న్నకూటనిజమే కానియూతనిజస్వప్నత్రాంతవానుబట్టి యీ  
లోచింపఁ గట్టెనివలస నాతనికి నాశముగల్గునని నిశ్చయం  
పఱితిరదు. కన్నులారఁ జూచుచుంటి వానికెట్లు కన్యని  
చ్చుట కంగీకరింతుము. కాన మీయమ్మ చెప్పినదాని కంగీ  
కరింపుమా.

రుక్మి:— జనకా! నోవులుగాచునాడెనని కేమిచేయగలదు. అ  
య్యది శ్రీకృష్ణునిమాయగాని యశక్తినిచెప్పెముగానూ.

భీ:— ఇమారా! అట్లనకుము. లిలంచిన ద్విభావనములైన నా  
పెట్టున శ్రీకృష్ణుడు జయింపగలడు. అలెనిలీలల నీవని  
నేరికిడరముగాదు.

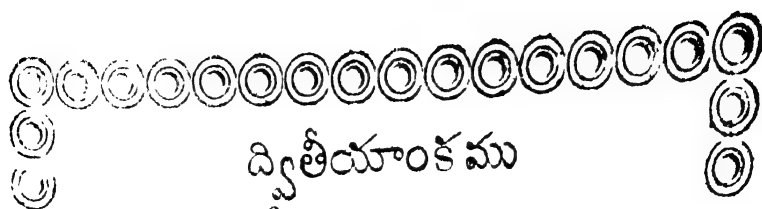
రుక్మి:— వెట్టిజనులొకని భగవంతుండని పొగడినమాటలనుబట్టి  
మీరును నట్లాడుచున్నారు. శిశుపాలు నాతడేను ను కే  
తుజాలను నక్కయెక్కడ? దేవలోకమున కెగురెక్కడ?  
నామాటనునమ్మి శిశుపాలునకిచ్చి యుద్వాహముంబును?  
దీనమఃకుత్తరోత్తరాభివృద్ధికలుగునని ముమ్మాటికి నమ్ముడు.  
(అనిసెలపైకొనిపోవును.)

భీ:— సతీ! పుత్రీ! భగవంతుండగు శ్రీకృష్ణునకుఁ గన్యార్చియిం  
చుననృప్తము మనకులేదు భావిరాజైన రుక్మిమాటయిందే  
జరిగెననుకొనుచు చింతము శిశుపాలునియందు కల్పించి  
వ్వాములు సమగ్రిముగానున్నవి. మఱియు నింతటిగాను  
కన్యకలకీసునిలసినదనిమంత్రులములముననాతడు భగవదా  
శమునువెలియఁజేసియున్నాడు. అలెనొకరి కంతరాము  
ను సంభవించిన నాతడే దుర్వ్యవసాయమునకుఁ దగినవో!  
భవాన్యయగ్రహచలవ రుక్మిణికెట్టి యమంగళమును నల  
పొందింపడు. ఈయంశముల నాలోచింపఁ గలహింపక శిశు  
పాలునకిచ్చుట కంగీకరించుట మంచిదని తోచెడిది. నా  
వుని బురోహితునడిగి యీనైకాభిముని వివాహముచే  
రింపమ.

(ఏమనుటకు నోరాడక తల్లియు రుక్మిణియు సెలపైకొని  
పోవుదురు.)

ప్రేమమాంకము సమాప్తము





# ద్వితీయాంకము

రుక్మిణీ కల్యాణము.

[ 1 అకవింద 2 కళ్యాణ ]

1. — పక్కనక బెలిబాడ చూడనొకటిరుగానున్నదిసుమా!
2. — నా కేళిగి నుడెలియదుసుమా:
3. — కీవు న్నప్పించుబుద్ధివి.
4. — నిడమే! నాకాబాడలకట్టుట తెలియదు.
5. — బాలన నుద్ద్యోగవనవిహారి సంభర్షమునంతలి మనఁజెలిపడవపెరి  
 స్త్రీకడెచ్చుకొమ్మ.
6. — ఏమో! నాకేమియందెలియదు
7. — ఆకోకిలా కూకతిముల కదలిపడుట యాయఁళు యంతారము  
 బావికిపానులు యాకేతల సుగంధవాయుస్పృమున కున్నార  
 నా గృహ కృష్ణాయని నొక్కొకచో నొఱుగుట ముష్కము  
 నా కలనలన నేమి తెలియచున్నది?
8. — మా! ఏమి బిచ్చిపదికదా! ఇందువంతరేమున్నది
9. — సఖ! కృష్ణకృష్ణుల నామెవనము లిగ్న మొదలననా కానందస్థము  
 బాలన వివేకమునుడి.
10. — నన్నుగనుని నమకూర్ప నర్హేకృతులు సంకల్పించుగాక.  
 బావప్రాముసుంపెయు నామె యచువుంబునే జీవి  
 పురుగా నమ్మియున్నదవి యాబాలగోపాల మెఱుంగుదును!  
 ఇందుఁజేసియొన్నది మఱియుఁజన్నమున కృష్ణసంగస్థము  
 బాలన నామెకుఁజూచినది.

అ:— సఖ! వింటిరా మఱియొకపాత్ర.

క:— అంతవినడగిన విధానం?

అ:— మనసఖమనోరథము వర్ధిల్లమయ్యెనట.

క:— ఆమెతోడై యెట్లు విశిష్యమగును.

అ:— రుక్మి కృష్ణుని కిచ్చుట కెంతమాత్రము సమ్మతించ లేదట.

క:— అయ్యో! రుక్మి కేమట్టి దుర్బుద్ధి పుట్టినది. జననిజనకలూర దుండీరే

అ:— ఊరకొన కేమిచేయగలరు. ప్రభాసపట్టి పెద్దకొడుకుమాట వినికుండుటెట్లు?

క:— అయిన రుక్మిణి నెవనికొచ్చుట కాతడంగీకరించును,

అ:— మరియెవనికే! శిశుపాలునకు.

క:— ఆయుక్తాయుక్త పాలకసూక్ష్మకా?

అ:— ఏమట్లుంటివి. పశ్చిమమున నేమి వయసుననేమి శిశుపాలుడు రుక్మిణికి దగినవగుడు కాజాలజే

క:— దుష్టులతో నహనానముచూడరాదన. భగవద్దేవుని, నిర్దయ, మిన్నగు దుష్టగులు కాటపట్టని శిశుపాలునార్యులు నిందించుచుండ సింగు. కాన నాతడేమి కెన్నడును భర్తగా జాలడు కావుననే రుక్మిణి మాతడనిన నులికిపడును

అ:— రుక్మిణి యిప్పుడేమి చేయును? ఇంక శిశుపాలుని బరిగిగ్రహించునా?

క:— సఖ! నిజమేకాని సఖులొకొక యిక్కట్లునట్లునపు డద్దాని దీర్ఘ వసుని యుత్తించుట భర్తముగాని యూరకుండునానయమునుమీ!

అ:— మనమీమి చేయగలము?

క:— ఊహనఖ చిత్రిలేఖ యేమిచేసినది? చెలియననామేమే!

అ:— కడకేమైనదో యూలోచింపుము.

క:— ఏమైనది. ఊహనిరుద్ధులు జంపతులే రాలేదా?

అ:— మనకట్టి మంత్రశిల్పి చేపుడు ప్రసాదించియుండలేకే!

క:— మంత్రికక్షినిఁ బ్రసాదించవలెను బుద్ధిబలమును బ్రసాదించి యున్నాడు. బుద్ధిబలముచే సాధింపరానికార్యము లేదు. కా న ముబుద్ధిబలముచే నామనీయాపడనుండి తొలఁ గింతము.

అ:— అయిన నీవే యుపాయములోచింపుము. మనపై నేమియ రాకుండ నుండవలెనుజూమా!

క:— ఆలోచించియేయుంటిని. మనసఖి గురుఁడునుదర్శనమిడే యిక్ష్వా ర్యమును సాధింప సమర్థుఁడు. ఆతనింబ్రార్థింతుము.

అ:— ఆడేమిచేయఁగలఁడు?

క:— కృష్ణునితో నీయంశమును విన్నవించియూతనిందోడితెచ్చును.

అ:— పోనిమ్ము. మనకెందులకా చిత్తులలోబడుట. శ్రీకృష్ణుం డింతమాత్రమున వచ్చునోరాడో? విఁదేమగునో!

క:— ఆర్తక్షణ విరుదాంకితుఁడు శ్రీకృష్ణుండాక యబలననాథను శరణువొచ్చినదానినిసంరక్షింపకూరకొనఁడనిముమ్మాటికి న మ్ముచు.

అ:— శ్రీకృష్ణుఁడు మాత్రము శిశుపాలాచల భీమబలుల జయించి రుక్మిణిని బరిగ్రహింపఁగలఁడే?

క:— ఏమివెట్టి! ఆతని కియ్యది యొక యసాధ్యకార్యమా?

అ:— సరే (వృష్ణినిబ్రసరింపజేసి) అడబోయిన తీర్థమెదురగునట్ల దిగో, సుదర్శనమిడే యిటుకే తెంచుచున్నవాడు. విన్నవించ వలసిన యంశముల విన్నవించుము.

క:— నీవు తెటస్థవైయుండెదవా?

అ:— లేదు. నెను సుసాయము పట్టెదను.

(సుదర్శన పోనేశమా)

క:— అ:— ఆర్యా! వందనము.



సు:— 'చింతితకల్లాణ సహస్థిరస్తు' (అనిదీవించి) మీరిచటనేమి  
యూలోచించుచున్నావా?

క:— మహీసురవగా! మాకు నీవలకు గాదగిన యొకకార్యముం  
డుటంజేసి మీరాక నేడురుచూచుచున్నారము.

సు:— మీకార్యము జక్కపెట్టుటకుగాని మీమాటలను విచటకు  
గాని నాకవకాశములేదు.

అ:— అయ్యో! నవ్విధముగాదు. మేమునాబోవకార్థ మేమియు  
వేడుకొనుచున్నారము.

సు:— పరోపకారమైన దప్పక చేసవలసి,

క:— ఆర్యా వహారాజ దాకనేడవస్థయైయున్నది. నేడటకు  
బోసవసరములేదు. కాని మావిన్నవించు విన్నవము సావధా  
నబుద్ధితో నాలింపుడు.

సు:— మహారాజదాకకుఁ గలిగిన యస్వాస్థ్యమేమి?

క:— అయ్యో! మీకుఁ గిరియపుత్రికా సమానయగు రుక్మిణికొ  
కయావదరానున్నది దాననామెయస్వస్థయైయున్నది.

సు:— (సంభ్రమముతో) రాజపుత్రికా! ఆపద! రానున్నదా!

క:— ఆపద్యాలి మనుభివివలసిన యాపదయేరానున్నది.

సు:— రాజపుత్రియగు రుక్మిణియేడ? ఆపదయేడ?

క:— గురుసమీగు మీతో బోహోసమండదుకే?

సు:— ఎట్టియాపదయో వికరముగా నడువకున్న నేనవ్యంజాలను.

క:— అసత్యమును నేబలుకలేదు సావధానచిత్తులై చూడకల్గివుం  
డు. రుక్మిణికి రుక్మిణిగిళికుపాపకీయశ్చయించినవాడు. రుక్మి  
ణి బాల్యమునుండియు గోపాలకృష్ణుడేవలంపెదలందియున్న  
ది. ఆశ్రీకృష్ణుడు భద్రగా లభింపకన్న నూతనోగోత్రోపదే  
ప్రణామాల విడువనూహించు చున్నదని తెలియవచ్చుచున్న  
ది. నీకు చెమివాదించెరలతో వనవిచేయజాలక తోతోపల

గుండుచున్నది. కావున సార్వత్రిగావగాయనుడగు చక్కి  
కీవరిమును సాకల్యముగా నెఱిగించి యానిని దోడివేచ  
లసియున్నది. ఆహ్లా! ఈకార్యభరిము మీపై చూపితిమి?  
శ్రీమయని తలంపక కార్యమును నెరవేర్చి పుణ్యమును  
గట్టుకొందు.

సు:— విదర్భయెక్కడ? ద్వారకయెక్కడ? మునలిబ్రాహ్మణుడనగు  
నేనెక్కడ? పోవుటెక్కడ?

అ:— ఎట్లీ యాపికవడకతీరదు. కృష్ణుడునంతసించి మిమ్ముల గు  
చేలుచునలె భాగ్యవంతునిజేయును. రాజపుత్రకమికగ్రహ  
రములనిచ్చును. పొందు.

సు:— సరే! దానికేమి. ఈమూలమున శ్రీకృష్ణుని దర్శనముచేసి  
దూతాఘటనయ్యెదను. చుటియు సమీఘరాజవారికాను  
గ్రహమునకుఁ గూడ బ్రాత్రమనయ్యెదను.

క:— ఎట్లాతని చిత్తముకలుగు నెట్లాతఁడామెను భార్యగాఁ బరిగ్ర  
హించునట్లునటించి శీఘ్రము శ్రీకృష్ణసహితులరైరెదను. మా  
ర్గమున మీకు శుభముఁగొక!

సు:— ఇప్పుడేపోయి మహిసాలునొక వారము సెలవడిగెదను.

క:— ఆభూకాంతునితో నీయే కాలమును శివకుడీ!

సు:— శుభమస్తు. (అనిపోవుటకు స్వక్తుడగును.)

క:— సరే! ఆర్యా! ను సఖమేమైన మిత్రో విన్నవించుకొను  
నేమో? కావున మేనామకడ కేగిమీక వార్తనంపుకొనియె  
దగు. అంతవఱకు మీరు కన్యాంకశ్రుతిమున కిధిముఖము  
గానున్న చంద్రకాంత వేదికపైని విశ్రమింపుడు.

సు:— మానలినాడెను. మెల్లగా నడిచిపోవలెను. లగ్నదివసూ  
నన్నమైయున్నది. కార్యమునఫలముకాకున్న మీగును నామె  
యాను నన్ను నిందితులు. వేగమే వార్తనంపుడు.

(అనినుదర్శించుచుపోయి కన్యాంతఃపురమున కభిముఖముగా నున్న వేదిక యలంకరించును. సఖులు నిష్క్రమింతురు.)

కుక్కురీ వా స గృహ ము.

[సఖి ప్రవేశము]

(కుక్కురీ కృష్ణవటము చేబూని విచారించుచుండఁ జూటసనుండి సఖులు వినుచుందురు.)

కు:— (వటమునుజూచుచు) భక్తవత్సలా! ఆశ్రితావసపారిణా! ఆర్తత్యాగపరాయణా! శ్రీకృష్ణా! నిను భర్తగాఁబడయు భాగ్యమీ పడతికబ్బునే?

సీ! రేరాజుఁబోయినీ • రారాజుమోమునే

నెన్నడుగనుదానఁ • గన్నులార!

కులాలితాకారు • లీలాజితానంగు

నెన్నడుగనుగొందు • సన్నతాంగు!

వరసిజనాభుని • చరణవరోజముల్

సేవించుచెన్నడు • శివముగాంతు!

మరళీభరునిగాన • సకలీనెన్నడువిని

కర్ణపేయముగాగ • నిర్ణయింతు!

తే! గీ॥ పుండరీకాక్షునిసయన • పుండరీక!

ధవళకాంతులకెన్నడు • స్థానమాదు!

దవునిగానెన్నడి రమా • ధవునిబొంది!

వంతయి సుమంతయునుమాని • సంతసింతు॥

(చెలికల్తెలు సమీపించి) సఖి! వెట్టిదానివలె నీలోనీవె మాటలాడుకొనుచుంటివేమి? నీవుపడియున్నావేమి?

రు:— మీకు నాడి కు నుట్టగ పడుచున్నాన గాని నా శ్లేష్మకాకున సంభవించలేక.

ల:— ఉమా వ హేత్వ రాశ్చు: కుఁ బోయిన నటనుండియూ మా తో మాటలాడటమానిశివి ఇట్టి సమయముగదైన మమఁ బిల్లఁబి మూతొ మిచ్చటించరాదే !

రు:— మిముఁబిల్వఁబంపుద మనుకొను నుండ మీరే వచ్చిరారు.

ల:— నఖి ! ఆపద్యము నింకొక సారి పఠింపుము.

రు:— ఏపద్యము ?

ల:— భగవన్నా మాంకితమగు నాపద్యము.

క:— పోనిమ్మా చిత్రపటమందేమి కలదో చూపెదన ?

రు:— మీకుఁబ్రసక్తిలేని యంశముల మీరడుగరాదు.

ల:— పోనిమ్ము ! పసక్తి కల్గినపుడే మేమడిగెదము. నీవును జెప్ప వచ్చును!

క:— నఖి ! నీకంతకోపము వచ్చునని నాకుఁదెలియదు. అట్లయిన నేనడుగకుందును.

ల:— కల్యాణీ! ఆమె చెప్పదు. నేజెప్పెననుకన్ము. అందురామా మనోహరుని మనోహరిప గ్రహము కలదు.

క:— (ఆశ్చర్యముతో) అ! రాను మనోహరుని మనోహరవిగ్రహమా

ల:— ఆ! కల్యాణీ, కుక్కిణీ మనోహరుని మనోహర విగ్రహము.

రు:— మనోహరము లాడవచ్చినే!

ల:— చెలీ! పరిహాసమెన్నడైన నీను మేమాడితివే? ప్రథమమున నీవు పఠించిన పద్యమున బట్టి మేమట్లాహించితిమి.

రు:— నడవి ! ఇందు శ్రీకృష్ణ భగవానుని సుందరవిగ్రహము చిత్రింపఁబడియున్నది. కుక్కిణీలదేని చూడఁడు. (అని పటమరవించకొచ్చును.)

అ: — ఈ జగత్తోహంబూర్నిత మనకుష్టితమునైన మరల  
గనులజూచునే!

న: — సౌందర్య గాత్రమును నిమ్మ హాత్తుని భర్తగా బొందినవెవతె  
గర్వింపకుండును.

అ: — సఖ! చూచితే! అతిలోకమనీషు మిశ్రోక్ష్మస్థునిచక్కఁదనము.

మ॥ కలికీకంటిపె పూర్ణచంద్రవనము • గంబాక్షు నీలాంబుజన్,  
జలకశ్యాముల బింధధారివధూ • మాశోభితాంగుంగటి,  
విలసత్స్వర్ణ పటున్ద్రకింకరాతిగో • పీఠధ్యసంచారునీ  
లలితాకారునిగోరవెవ్వతె మహా • లక్ష్మీయుతుస్ఫర్తగాన్!

ఎవ్వతెయననేల!

లలితాకారునిగోరు మక్కిటి మహా • లక్ష్మీయుతుస్ఫర్తగాన్!

రు: — మీమనోరథములనాపై నారోపించుచున్నారా?

అ: — ఎవఁకట్టికొక్కిరిగలవో తెలియుచునేయున్నది.

రు: — సఖ! నేనుమీకుఁబరిహాసపాత్రినే!

అ: — చెలీ! నీయుండువ తిలకింప నన్యాధీన మానసవైనట్లు మాకుఁ  
దోచుచున్నది.

రు: — నేనన్యాధీనమానసమగాను, మీరేమగుచున్నారు.

అ: — లేకున్న విరహచిహ్నములు నీయందుఁజూపట్టనేయి!

రు: — ఏమో! నాకేమి కుఁడెలిమిదు.

క: — సఖ! సఖులతోఁ జెప్పరాఁ నంగతులుండునే!

రు: — పెదవిదాటివ సృణవిదాటునందురు. ఈమాత్రమునకే వేళా  
కోళము చేయుచున్న మీరు విశేషమేమైనున్న వీధిఁబట్ట  
కుండురే!

క:— అట్లనాడుచుఁ బాటలుఁబెడుచు నహోదరివలెమాతో పం  
నంచుచుంటిగానఁ బోహసచ నకట్లు పట్టితిమిగాని కాద్య  
ము వచ్చినపుడు మావలెనొకటామేలు కూర్చున్నారు కా  
బాలరు. కానవిన్నదను నకుఁ గారమును విశిషికరింపుము.

రు:— సఖి! మీకుఁ దెలియని యంశములుండను! నాచే ననివింప  
మీరట్లడుగుచున్నారు.

అ:— ఓసీ! కమలా! పరిపరివిధములనడిగిన నామెమనకుఁ జెప్పకున్న  
ది పోనిచ్చు. నేజెప్పెదనురమ్ము. ఈమెకృష్ణునివరింపనత్తు  
కయైయున్నది. తాత్పర్యము నన్నయ శిశువానినకీయఁదలం  
చియున్నవారు. అక్టారణమున భగ్నమనోరథయై యుపా  
యాంతరము గానక చింతించుచున్నది.

రు:— కోపమే! మీకుఁదెలియరాని యంశములుండవని నేయున్న  
చెప్పిరిగదా!

క:— సఖి! సుఖామధురములగు నీమాటలుఁనఁగోరి మేమడిగితిమి  
కాని వాటియందులకుఁగాదు. కాన క్షమింపుము. సర్వభౌ  
సర్వదా నీమనోరథము సమకూర్చమేమిదీ సంస్థలమైయు  
న్నవారము. నీనుభవ మెయ్యదయీ యానతిమ్మ అని  
చిని నభీష్టసిద్ధి నందఁజాలవు

రు:— (అట్లానననముఖమైసఖులచేతూ లోజేయివేసి) సఖి! దావ  
నే? మీకంట నాకింకే వులుగలరా?

రు:— నీనాడాక్తి కృష్ణుని నద్గణాబుల మహీసురులు గీర్తింపఁ  
జేసిరిఁకెంతిలో యేనా డామహామహుని రూపలావణ్యంబు  
ల గనులపండువుగాగఁ బ్రత్యక్షముగ జన్మమనగఁజేసె  
యీనా డాదాతనిసాక్షాతని. కల్యాణీ! ననవీధి జెట్టకుమీ!

క:— మనసులో బాలుద్రాపనఁ గార్యమెన్నటికైన సఫలమును?  
సంహముతాను వ్యగ్రహాజనని గర్వించి యాహారము మెదకి

కొడుకున్న మృగములమును నోటదమంతదాము వచ్చి  
ఁడునే?

రు:— ఏమిచేయవలెనో యెఱుంగకున్నవాడను. మీ యెఱుంగు  
మోపితినింక నుచాయ మాలోచింపుడు.

క:— కృష్ణునకీవార్త వినిపింపజతురమతయగు నొకనిబంపినవార్త  
తాత్పర్యముగాయఁబడదు నాతడుతప్పక విచ్చేసినిను నంర  
క్షించును. మఱియుజన్మమున నినుజూచెనుగాన నాతఁడుగు  
నిన్నేయగుకరించుచుండకమానడు. వార్తాహరునికు నాను  
దేవదర్శనమెట్లు లభించును?

క:— భూసురుండుగాని యిక్ష్వాకుయును సాధింపఁజాలడు

రు:— నిజము. మహీసురులు మహీపతుల యంతఃపురమున  
కైన బోగలరు. వారలకడ్డము చెప్పువారులేరు వారు  
సర్వతోగాములు. నిద్రాధికులగుటచే గార్యమెఱైటాగున  
సమయముచును నేర్పుమొమువర్తింతురు కాననట్టి భూలేఖుని  
మీరే యాలోచింపుడు.

క:— సుందర్శనంజే యిక్ష్వాకుయును సాధింపమథుండనితో చెరి.

రు:— అతఁడెఱునునో? అతనితో నీకోర్కొయెట్లు విప్పింతు? చెలి!

క: ఏమనివిన్నవెందువారి • కిమ్మనికాశ్రగ నేమియత్తునే  
రామలునిట్లు చెసిరెన • గానలిలజ్జను వీడిశీలము  
ద్దామయశంబుఁగోలువడి • దాగుణకృత్యమునెట్లు చేయుకున్  
భామలహాసగర్భమగు • పల్లులకేయి లక్ష్యమైతిగా॥

క:— అతఁడుకోపించిననాతనియడుగుఁబడియనుమతింపఁజేసెదము.

రు:— శ్రీకృష్ణుడేమిచునో? సఖి!

సీ॥ బంధకీర్త్యంబు • బాలపూననటంచు

దామోదరుడునన్ను • దలచకున్నె

లలన నిర్లజ్జయై • కుంభపూశీలంబు

విడిచెనటంచు భా • వింపకున్నె

కామకిగానన్ను • గమలాయతాక్షంబు

స్థిబుద్ధి • దానుజింపకున్నె

పాళిమాలినదాట • బాలనజేయన

స్థలనవేడెనటంచు • దలచకున్నె

తే॥ గీ॥ ..ఉత్తనక్షత్రకలజాత • యువతిమదిని

నదృశువరు నెన్నుకొనుట దో • పంబుగాదు”

అనిమనంబున మాధవుం • డనుమితింప

కున్నె ననునేగఁగోవరా • కున్నెకొరి॥

క:— అతఁడేమియు ననుకొనఁడు. ఇట్టిసందేహమాల మనమున నుం  
గుకొనకుము. దిట్టయై యందుము. మేమానుదర్శననితోనర్హ  
మునుజెప్పి నీయొద్దకంపెదము సందిష్టాంశమును మాత్రమే  
నీనాతనితోఁజెప్పుము. మిగిలినవి మేముచూచుకొందుము.  
(అనిసఖులు నిష్క్రమించి సుదర్శననితో నీయుదాతమును  
వక్షాణించిరుక్మిణీపాస దమునకంపి పోయెదరు) (రుక్మిణీమూ  
ము వారిచి విచారించుచుండును )

(సుదర్శనప్రవేశము.)

కు:—(సంభ్రమముతోఁజేచి) భూసురరత్నమా! రుక్మిణీయిదే నమస్క  
రించుచున్నది. (అనియడుగుఁవచ్చిలును)

సు:—..శల్యాణ పరంపరా వాప్తిరస్తు! చింతితమనోరథ సిద్ధిరస్తు”  
(అనిదీవించి రుక్మిణీ నిర్దిష్టాననమునఁగూర్చుండును.)

కు:—అర్యా! కులఃకూశీ ము నతీక్రమించితిని కోపింపక నావి  
న్నవించునిన్ననము నాలింపుడు. ఉపాయాంతరములేదు



ట్లువ్రేవర్తింపవలసి వచ్చినంగలకు తమింపుము.

ను:—సఖజననా వలన సర్వము తెలిసితి. నేనీ కేస సిగ్గుపడనై న్న కాడను. కొంక నందేశమును జెప్పను. శ్రీవ్రాహ్మణ నభికబోయి పెలవుగెకొనమోసి కూర్చుది

రు:—భూదేవా ! జనకునితో నీయుదంతమును జెప్పుదు. ఈ కంఠము నంగునుజాడి ! స్వకార్యాభిగానముంచి యక్షార్థమును నా ధించి నాతనిలయిను:ల్పి కలకాలము రాకృత్యతరుణ బాత్రీ వపుగా నిదేవందశత మర్పించుచున్నదానను.

ను:—రుక్మిణీ ! వక్తవ్యావక్తవ్యమలఁ జెలిగనతటి మూర్ఖుండ నే? నన్నితవేడుకొననల! పోయి శీఘ్రముగోపాలుని దోడి తెచ్చెద. పందిప్రాంతమును జెప్పము.

రు:—

౧౩. అన్నకృపావి హీనమతి • యై శిశుపాలునోత్పన్ను వి  
ద్యముతపూన నంగరము • తద్వ్యశులై లిత ద్విముడినే  
చిన్నతనంబునంకి యహ • సింహునెనమ్మిత భక్తాను సీ  
బన్నముగాచినన్న బర • పాలనసేయవె భూసురాంగిణీ !

ను:—అయిన నేమి చేయ మంపు.

రు:—

౧౪. ద్వారక కేగి చక్రికిన • దాద్యవరాక్రమ శాశ్వదానన్  
శౌరికి నీచరిగియును • నాంధ్రునిగా విరివించి రూమహా  
దారు దోడితెచ్చినను • గారనగా సమకూర్చుభూసు  
పానిభక్తిజేతునివె • నందనుల కృత్యదోషోపసేన్

ను:—శ్రీకృష్ణుఁడో విరువించ వలసిక విన్నపమున నే విన్న  
వింపుము.

రు:—మాయన్వ పట్టుదలను విన్నవించి నేజెప్పబోవు సంగములు  
బాంధుఁడగు నన్నవించు.

ఉ॥ అంతిపురంబులోనఁ జొర • వక్తరలెరుగనానింబువఁ •  
బతుకుకొన్నినాఁడు • గవునత్తికి ముక్తియుఁబాధచార్చినై  
వింగరాజువల్లెఁబు • వేడ్తగుజూగుచు నుండవచ్చుచన్  
బంతఁబ్రోగ్గఁపూపుమని • పంకజనాభునితోడఁజెప్పవే॥

హఠియుఁ దుడినామాటగా నిట్లువిన్నవింపుఁడు.

ఉ॥ హరి నేనువేని శిశుఁ • సరిజగ సమయ జయించినన్  
జూగు నేనిశే • జ • జాయగుగానను నీరికరింప ..గో  
పాధనాంశేభుమమ • నావతిరస్తుత్వమేవ" యంచుఁబో  
రాఁబ్రాహ్మణంబులిది • నమ్మముఁక్తమ జీవితేశ్వరా॥

(అని నిర్భయమునఁబ్రార్థించుచును. భూసురుఁ  
డు నొప్పునందఁ బోవుటకుఁగూర్చుండఁగను )

ఉ॥ వెన్నునిరూపనంబునెటు • వెన్నవలెం గఱఁగించెదోహరిన్  
గర్వింపనెట్లుతెచ్చెదో ము • రక్షింపునెట్టివితిభావల  
సన్నతినేసెనో భువన • సన్నతఁడాలెడు సన్నజాయగా  
మన్నుననే నునెట్లు చిత • మార్గమునట్టిదియాశ్రయింపుమా॥

సు:—నర్వధా కార్యమును సఫలముగాఁ జేయయత్నించెన. ఇఁక  
పోవుట కంగణించెనవా!

కు:—(మూర్ఖముఁ పొరలుచు చెబుచు)

శా॥ భూలేఖామిను పూజనీసెనను నే • ముత్యాంబురమ్ముచే  
బలమ్ముగను దీనురాఁద నాతో • బావింపవేవేగ గో  
పాలునైచ్చి మనీయజీవతము ని • ల్పవ్వేయచున్నాను  
నాబ్రాహ్మణంచెదో నిటమంచెదోయిఁకఁ న్నాగమ్ముమీపైబడె॥

(అని మెడలోవేసి) మహీసురిరక్షమా! నమయమువచ్చిన  
పుడు ఉత్తమత్వత్తియవంశ జాతయుగు యువతిఁ లనప్రాణ

ముఁబూర్తితో నమానముగాయెంచుననుమాట మీరెఱుంగని  
దికాదు. కాన సుముహూర్త సమయమునకు మన్నే మీరు  
నాకు దగ్గర మొనంగవలెనుజుడి!

మః—అమ్మా! అవంశము శాంతించుగాక! అచిరకాలములో  
విజయ శ్రీనాథుని గోపాలుని గనుగొందువు. శుభముహూ  
ర్తదినమునకిచట గోవిందుండున్నాడని ముమ్మాటి నిశ్చ  
యించుకొనుచు. ) అనిసెలవు కైకొని నిష్క్రమించును.)  
(హక్కిణియు నిష్క్రమించును.)

ద్వితీయాంశము నమాప్తము.



# తృతీయాంకము

రుక్మిణీ కల్యాణము.

1 శిశుపాలుడు, 2 ఆతనివర్మ సఖుడు, (చంద్రశేఖరుడు)

చ:— మహారాజా! మీనేత్రము లెట్టవాటి యున్నవేమి?

శి:— కార్యాంతరాలచనా మగ్నుడనౌట రాత్రినద్రీ చాలినది కాదు.

చ:— అంతవిచారించడగిన యసాధ్యకార్య మెద్దియైయుండునో యానతిచ్చిన నేనిముసములో సాధించి తమయనుగ్రహము నకుఁబ్రాత్రీడనయ్యెదను.

చ:— శక్తింతుటకుఁ బిండివంటకములుగావు.

శి:— పరిహాస మాడుచున్నారు. విమ్ము నిన్నిదినములనుండి యా శ్రమించి కాలమును గడుపుచున్న నాకుసాధింపరాని కార్య ముండునే!

శి:— గాడెక్కింది యెఱుకవలె నదా పిండివంటకములభక్తింతుచుఁ గంటకట్టి బలిసేవిగాన నీవెల్లనుచున్నావు.

చ:— నిజము. నిజము కావుననే అదిన్ను బ్రేమించునో లేదో, అదిన్ను వరించునో, వరింపదో, అనిధ్యానించుచుండును.

శి:— అంతరమెఱింగి మాటలాడుము. రాజకార్యముల సాధింప నుపార్థుడవే?

చ:— మహారాజా! పరిహాసమాడు బ్రాహ్మణ్యపైనా మీశోభము. నాకేదనివి మాటియెందులకు. నదావిమ్మునినోడ పజుచుటయే

శదానాచరి.

శి: — సభలో నైన నీవిట్లే మాటలాడవలసినవాడవుకదా! బాప చదువుకొనెనుగాని బుద్ధి మునుపటిదేయనినట్లు నీకేఁగింద సము వకలకున్నది.

చ: — నేనెన్నడైన సభలోఁ దప్పుగామాటాడితినే! ఇప్పుడుమాత్రము నేనేమైన తప్పుమాటాడితినే!

శి: — ధైర్యముఁడనని యంటివికదా!

చ: — నేనట్లంటినా?

శి: — అది నన్ను వరించుకోలేదో? అది నన్ను ప్రేమించుకోలేదో? అని సదాధ్యాయించుచుండునని యంటివికదా! దానకర్తమేము?

చ: — మహాగాజా! నిజమాడిన నిష్ఠురముగానుండునుగాని కీవుచిట్టి ణిని బలాత్కారముగాఁ బరిగ్రహింపఁదలచుచుంటివా లేదా? సదాతత్పరప్రికై చింతించుచుంటివా లేదా?

శి: — నేనప్పుడును జింతింపలేదు, చింతింపఁబరలేదు.

చ: — అలనాడుద్యానవనవిహారసందర్శమున నాతోనుడివినమాటల జ్ఞప్తికిఁబెచ్చికొమ్ము.

శి: — ఏమి చెప్పితివోయి? ఓహో! నన్ను మూఢుని జేయుచున్నావు.

చ: — దుష్కణియను నామనము లగ్నమయ్యెననియు నామెనాత్రి ము సన్వరింప నుత్సుకగాకున్నదనియు క్రూర్యమునకు శ్రీకృష్ణుడు విఘ్నకారియనియు, నెవను బాసంధానిగాజలపహాయముచేసికొని కీప్రతుడు కన్యనిచ్చట కింకరింతున్నగు రక్తిణి కృష్ణునవరింపఁ దలంచినను బలాత్కారముగాఁ బరిగ్రహింతుననియు నంటివికదా! దాని రాత్రిమీఁకు నిద్దురవట్టితదికాదు మిఁకన్నులెఱువఁజేసి.

శి: — ప్రస్తావన విషయముల విచారించినదని నీకుమొనఁపఁచెప్పియన్నాను.

చ: — అందఱు పక్ష కాసియ హాస్యముచేసిది దుష్టాశ్రితులగు రుక్మిణింగోరుచుంటివి.

శి:—అంతరాని పండ్లమి? చెట్లకుటరానివానికేగదా యందపు. ఆ  
 క్షేత్రవానికన్నియునందించేయగును.

చ:— ఇప్పుడు లేనియాడుదానివివాహమాడరాదు. మతియు నక  
 లాగాతి శిక్షకుండగు కంసధ్వనితో : రోశించుట యకృత్య  
 ము శలాపరాధ హాస్తిచేసికొనుము.

శి:— కంసధ్వని మమ్మమిచేయఁగలదు. మతిమీటివఁ గ్రోవ్వడిం  
 చి కన్యను స్వీకరించెదను.

చ:— నీకు బాంధవుండును భగవంతుండును నగు శ్రీకృష్ణునితో విరో  
 ధించి కన్యను స్వీకరించుట శుభవృద్ధుఁగాదు. అదియుంగా  
 క యాకన్యను మీబావ గ్రహించిననేమి? నీవుగ్రహించిన  
 నేమి?

శి:— వయస్య! ఇట్టి సమాధానములఁజెప్పుదు గోపాని స్తుతింప  
 కుము. నేనద్దానిరోర్వఁజాల.

చ:— హిరయువచైతఁ దుచించినఁ బరిగ్రహింపుము. రాజపమాద్ధ  
 ముఁ బ్రవృత్తింపఁజూచి భృత్యుఁడూరకొనరాదని పెద్దలఁడు.

శా॥ సర్వేశుండి శిష్టరక్షణము దా • ప్తధ్వనముంజేసి మీ  
 యశ్వీభారమాద్యిబుట్టె హరియం • చ్చుంబునందెంచుమీ  
 యశ్వీశాయదిగాక బావయగు నీకు • ద్దడుడాకృష్ణుఁడీ  
 నర్వబుద్ధుడనెంచి మీనుమిత్తనా • సర్వాత్మతోవైరిము॥

శి:— వయస్య! కృష్ణుని స్తుతింపకుమని వ నే చెప్పిని. భీష్మ  
 కుఁడు కన్యనిత్తులని వార్తనంపిన మనమంగీకరింపవచ్చుని!

చ:— అట్లయిన దిక్కిఁజేరాఁడిగొప్పగొంబొందఁగొరవచ్చును. కాని.

శి:— ఇంకను హంసపాదముపెట్టుదుంటివా?

అనన్దమూరితి మిగాన నిష్టమఁలేని యాడుదానిని నైఁడి మీడరాదని.

(అనన్దపీడిత దానినిఁజేరుదొడ్డి) .. జయతుజయతుమహా

రాజు! (అనును)

శి:— ఏవరక్కడ

శా. — (దండహస్తం దైవచ్చి) పౌఢానామాత్యుడు భవద్ధర్మనమున శ్రే  
వచ్చినమయమును బ్రీతికించుచున్నవాడు.

శి. — రావచ్చును.

కుశలబుద్ధి. — (మంత్ర) ప్రవేశించును.)

శి. — మంత్రపుంగవా! ఆయాసహరింకరింపుడు.

కు. — చిత్తము.

శి. — విరిలేమైనగలవా!

కు. — నేటికేలినవారు నెలనుండి ధర్మానన మగిష్టిం దయచేయ  
మహాజకార్యములు బహుళములై దీర్పరాకున్నవి. సాధ్య  
మగునంతవఱకుఁజక్కఁజేయఁ చుంటిని కాని దేవరవారు ధ  
ర్మాననమలంకరింప దయచేయమికిఁ గారణము తెలియమఁ  
జింతించుచుండ దేవవారస్వస్థులై యన్నారని తెలియవ  
చ్చినది. దానభవద్ధర్మవార్ధము వచ్చినవాడను.

శి. — నచివమణి! శరీరమన శిష్టమైనచీకాకుననంభవింపలేదు. కాని  
యొకవిధమైనవరితాపముకల్గియున్నది ఆయ్యద్విద్విదని చెప్పవల  
సినదెదు.

కు. — మహారాజా! అరుణకాంతుల వెదఁజలు మీబలిష్ఠతాయమ  
లంతి దినములలోఁ బొందిమము విహించియున్నది. మీ  
కను లెఱువఱియున్నవి. మీయుంకువ లిలకింపనెద్దియోదు  
స్థరకార్యమును సాధింప ధీగాలోచన చేయుచున్నట్లున్నది.

శి. — అటుటనటుట నానమర్థులగు మీవంటి మంత్రపుంగవులుండ  
మాక సాధ్య కార్యములుండునే?

కు. — మహారాజా! ధీరోదాత్తైలుగాన మీభావముల బయలుప  
ఱుపరు.

శి. — భీష్మతుండుగాని రుక్మిగాని రుక్మిణీహరిగ్రహణ విషయము  
న నేమైన వార్తనంపిరా?

కు. — చిత్తము! మహాపౌభా! విదర్భ దేశాధీశుఁడై కన్యనిచ్చెద  
నని పౌభలేఖను జిల్లిపటమును బంపియున్నవాఁడు. నెలనై





సేదాంతులు సెలవిచ్చియున్నవారు. మీరూ భుజములూర్తమునకు  
సమస్త సానుంశగాజ బాధయొక్క పాఠమును చక్కచాచు  
రాదినమస్తనుహారాజ నియమానుసారముగా బ్రాధిం  
చుచున్నవాడను. నాకుగైకొని దానిని బాధించుచు చుచున్న  
వాడను. ప్రత్యుత్తరదానమున ననుగూఢీంపఁగోరుచున్నాను.

మంగళంబుగా లే శ్రీ శ్రీ శ్రీ

విద్యుచ్ఛేదధీశ్వర భీష్మకవి హారాజు.

శి:— నయస్య! వింటివా! నాకన్ననభిరుదేవ్య జిజ్ఞగమున లభించు  
నోయి.

చ:— కృష్ణుడుతలంచిన నీగర్వమడంచి కట్టించి బరిగ్రహింప లేక  
పోడు.

శి:— అతినితరముగాదు. జనానంధునిదాడి కోర్వజాలక జంభదావ్య  
రక నెలకొల్పిన యుగోహాడు జనానంధాది రాజనమేతు  
లవగు మమ్మెనిచేయలెను

చ:— అనురూపమున నీకును సోహోయి. ది. లే యొ పయనముక  
మ్ము నీకర్మమెట్లున్నదో?

శి:— మహారాజు! సెలవసంగుడు

శి:— అమాత్యా! వైశాఖ శుక్లపంచమిదినమున మహాగాజావా  
రికిం గల్పాణముగాన బ్రహ్మములయు శృంగారంపజాటింపు  
ము. విచారమునకువలయు పరకరముల నాయత్తపజపుము.  
జరాసంభాది మన్మథుల కాహ్వయము బాపుము. భీష్మకున  
కట్ట పన్నిచున్నామనవినయముగా బ్రతిష్ఠైరమును వ్రాసి  
వీసికిమ్ము

చ:— చిత్తమని సెలవుకై కొనినిచ్చిమించును. కీర్తుగామియునిచ్చి  
మించును.

శి:— (చిత్తపటమునుదేబూని) వ చాస్య! ఎన్ని దినములకీరుక్మిణీ విగ్ర  
హమును గన్నులారబాడఁగల్గితని. ఆహా! అతిలోక రమణీ  
యజను నీ సాందర్యమును దలకెంచితే!

నీ॥ రంగుమీరినయ్యగఁ ♦ గాలకొప్పయమక  
 పాపటయ నుగతి ♦ వంక బొమల  
 ద్విదినకన్తూరి ♦ తిలకంబు కెంపుల  
 కమ్మలతోనొప్ప ♦ కన్దయుగళి  
 గవలనిచెడదయకా ♦ కన్నుదోయియుమడ  
 హాసాంచితంబునా ♦ యభరపుటము  
 నీలాల కన్దాస్త్ర ♦ పాలప్రదేరింబు  
 పరుణాంక చురలజెప్పు ♦ ట్టమ్మములను

తే॥ గీ॥ పండుటాకులకాంతి ♦ బరిహసించు  
 నింతిలనుకాంతి దింకించి ♦ తేవయన్యా  
 దాగగాదీనింబందంగి ♦ దలపఁజెవకు  
 కామ డైసను ధిక్ష్మతి ♦ కాముడైన॥

తే॥ గీ॥ పండుపలుచని తెల్లని ♦ పరికి  
 గాంతివలెవాటువేసిన ♦ కావిబట్ట  
 విమలతనువల్లి కెంతయు ♦ వింత నెలువ  
 మిచ్చునున్నదొ కంటివా ♦ యివ్వనఖుఁడ.

(తెరగొంట మోగును.)

జ: — మహారాజా! న్నా నను నరు వేళ మైనది. లెప్పు. భుజింతము

శి: — నీ కృషురుభోజనము మీఁద నేచింతింపవలదు.

(అనియిద్దరు నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయాంకము పమాప్తము.





చతుర్థాంకము.

రుక్మిణీ కర్పూణము.

[ (1) బలిరామఁడు, (2) శ్రీశృష్టుఁడు ]

బ:— కృష్ణా! ఏదీకొన నున్నావార్యుల వానిని గురువులను. డు  
 ముగిసి

కృష్ణా నా కేయో లోచనము లెను

బ:—య. నమమనాందర్యరాశియగు భీష్మకనుంజూచితివా?

కృ:—చూచితిని. అది భీష్మకనుతమా! అది మారుస్థి! అన్నా!  
దేవకాంతలు నైతమా మెనుందర దిగడుడుపుత్రైః బంశిగా  
రునుమా?

బ:—సిజిము.

కృ:—అమెకు వివాహమయ్యెనా?

బ:-లేదు

**ಕ್ಯ:**—ಇಂಥವೂ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯೋ?

ಬ:—ಹೃದಯವು ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ?

శ్రీమద్భగవద్గీతా ప్రథమోధ్యాయః పంచమః పాదః

2. ఏకైకముగా పనిచేసే వ్యక్తి.

శ్రీ:—ఈ కన్య నెవరికిచ్చేదని? ఎవరి కన్యమిది? లేవనగును.  
పా: యేమి? లేక స్వయంవరము చాటింతురా? లేక కన్యయు

నదిని నై న బతిగా నుండరంక న న భావించెదా?

బ: — కృష్ణా! వసున విధర్మ కేగిన నాడొక విధమైన నూట వివస  
చ్చినది ఇరుడొక విధమైన నూట వివసమైనది

కృ: — నాకా భృతాంతమంతయు నెఱింగింపఁగోరుదున్నాను

బ: — కన్యనాటినుండి నేటివఱకు శ్రీ కృష్ణుడే భర్తగా బడయఁగోరు  
చున్నదట. ఇల్లిదండులిరున్నయంవరను చాటింప నత్తుగుట.  
కాని నేడునున్నట్లుదలచి బట్టకన్యకిప్పుడు లేకున్నది, శిశుపా  
లుని కిచ్చుటకు బసవీ జంతులు సంసిద్ధులై యున్నవారట.

కృ: — (చిరునవ్వుతో) భీష్ముకుండగత చేతఁగానివాఁడే. కన్యకని  
మఁడైన పరునిగూర్చునంగీకరించెనే! కొడుకు దుడుకు తనము  
ను నారింప లేకపోయెనే? అయ్యది క్షత్రియచారమే?

బ:.. కృష్ణా! శిశుపాలుఁడు తనకాతలోదరినియకున్న బలాత్కార  
ముగాఁ బరిగ్రహించుటకుఁ బరియత్నించు చుండెనని చారు  
ల మూలమునవిని కావలయు ధమ్మకుఁడు భయపడియిక్తార్థ  
ము నిట్లుచేయుట కంగీకరించి యుండునని తోచుచున్నది

కృ: — శిశుపాలుఁడా! కన్యను బలాత్కారముగాఁ బరిగ్రహించుటా!  
మిత్రము నపహరించి నెడేపోయి కన్యంగొనివచ్చి యామెకి  
ట్లుచునఁ బరిగ్రహించెదను. లేకున్న నామెకిష్టమైన వసున  
కిచ్చి నా రక్షించెదను.

బ: — కృష్ణా! స్వరపడికుము. ఒకయబలార్థమై బంధుదనులలోఁ  
గోరునంధినిగూర్చి ఇల్లిదండులికు నన్నదమ్ములకు శిశుపా  
లునకిచ్చుట కేమిదన వసునేమి?

కృ: — ననవధానము నాయబలను సన్వరింప నుత్సుకియును  
యనుభవమునుగర్హింపక చేతఁగానివానివలె విడుదలయి  
నది? నిగతవృత్తు.

బ:.. నాకాభిని సత్యముగానమ్మి నీవిట్లు మృత్యుడైననాకానుశ్చ  
యను పి. పిన్నుట యెట్లుచితమో యట్లుచేయవచ్చును.

కృ: — అట్లొకప్పుడును నీట్లే యామెశిపాలుఁడు మరకు విఘ్నకారమై

మనలనెడించుచున్నవాడు. మేనత్తకోర్కై సనుసరించి నాని  
 గువనాధమాల తులించుచున్నాను. ఇతఁడుమింపజాలకస్వ  
 క్రియనుకొనవచ్చెను.

బ: — (అనుష్ఠితో) స్వల్పపీట తలక బట్టి ను నీయాకారమును బ  
 యియు నానాచింత ముఖముగా నీకామను బరిగ్రహించు మ  
 త్సహాయుని నాని ప్రేమించుచున్నది.

కృ: — ఇంకొకరైనా నాని ప్రేమిత్విగా నామెను బరిగ్రహించ నా  
 మత్సహాయుని బట్టి.

బ: — నరే! వివాహమునను మనల నాహ్వారించెదరు. అపుడు మహా  
 ట్లవకాశమో యచ్చే చేయుడము.

కృ: — ఇంకనవక శమేమి? రాక్షసుము సరామును బరిగ్రహించనానా  
 చించుచున్నవాడను.

బ: — అట్లచేయుడము. నేనోమెదను.

(అనుసప్పటికి భృత్యుడేతెంచి బ్రాహ్మణుడొకఁడు భవద్దర్శనార్థ  
 మై విదర్భునాడించెను మంవిచేయును)

కృ: — శీఘ్రమూలని దోడ్తొరమ్ము.  
 సదర్శన ప్రవేశము.

(అనఁమునుడిగి పొంజలియై శ్లోకమును బఠించుచు నమస్కరించును.)

కృ: — శ్లో॥ మహావిష్ణుస్వరూపాయ మహీశురవరాయతే!  
 నమస్తోమి కృష్ణారాం దానస్తేష్టసివీరుర॥

సు: — నా విష్ణు: స్టసివీరతి! అనున్యాయముచేమీగును భగవత్స్వరూ  
 లరే గాన నేనిదే యంజలి ఘటించుచున్నాడను.

కృ: — ఎచ్చటనుండి యెచ్చటికిబోవుచు నిచ్చటి కేగుబొందినారు.  
 నేనుమీ గాక నాగ్నిహుని వనిత మయ్యె! నేనమృతడైతిని.  
 మీరాకకుఁ గూడమైయుండునో మానతిచ్చిన మీధృ  
 త్యుడు మీనంభితునిదేర్ప సంసిద్ధుడై యున్నవాడు.

సు: — కృష్ణా! ఆర్తిశరణ్యా! విదర్భునుండి రుక్మిణి పంపవచ్చిసవాడ

స. మఱియు భగవత్సహాయులరగుమిమ్ముల దర్శించిన నా  
యథుగానుండంగుననుకోర్చి నిటకే తెంచితిని.

కృ:—భీష్మకృపాపాలుడు నరామరుండే? రాకుమారులైన నా  
ఖముగానున్నావో? నుకీల రక్షిణికింకెలమే?

స:—చిత్తము.

కృ:—ఇలాచిలిం! శ్రీఘమ రుక్మిణీ సందేశమున విప్పించి వీనుల  
కు విదొసర్పము.

స:—

ఉ॥ అర్థకరణ్య భక్తసుల • భావారి కృష్ణదయాంతరంగసా  
భర్తవునీవ దేవమని • బాహ్యమానుండియు సమ్మియుండనా  
భూర్తుడు వైద్యుడయ్యెనతి • తోయజహోచన గావుమంచున  
యాత్త యనాధరక్షిణి కృ • లాంజలియై తగవిచ్చుకొంచెడున్॥

మఱియు నామె నామాటగా విన్నవింపుమని చెప్పిన యంశ  
ముల సవధరింపుము.

సీ॥ అన్ననిర్దయుండ ముం • నన్నగట్టుటకెంచ  
జేదీసెనకువేగ • జీవితేశ  
బాహ్యచ్చునుండిన • బాహ్యేశుగానిన్న  
నెమ్మనెంబున నెతి • సమ్మియుంటి  
వారంజికలదు వి • న హంబునామొం  
ద శిశుపాలుసామ్మాదు • శిక్షితాల  
పూసభంగముదోవం • బాహ్యునీడిన  
సందలీమమల॥

తే॥ గీ॥ గర్వసంభవ వాక్యంబు • గాఢంబ  
కయ్యననువేగబోవరా • పయ్యోచ్చి  
యచి మనవిసేయుమనెచు • క్షిణికుల  
యాధవన గీసేవీర • యాయనాథ॥

హతీయు శీకృష్ణుడును తమకిదే శుభలేఖవాసి యందుకొ  
నెను. చిత్తగింపుడు (అని చేతికందిచ్చును.)

కృ:— మీరురాజుగాఁగఁగోరువఁ జెప్పివచ్చితిరా?

సు:— రుక్మిణి శ్రీకృష్ణునకు నానందేశమును విన్నవించియు తినిఁదోడితెం  
డని ననుబ్రాంధించినవిదవ నేనెల్లనైకోస మహారాజు కడ  
కేఁగితిని. నేనాయంశమును మను సేయకమున్న భూపతివ్యా  
రకకుఁగోయి శ్రీకృష్ణునకీ శుభలేఖను సమర్పించి యాతనిం  
దోడుకొనిరండని యాజ్ఞాపించెను. కానఁగార్యద్యయ సాధన  
భారము నాపైఁబడెను.

కృ:— (శుభలేఖనుబరించి కోవముతో)

శా॥ శిక్షింతున్నిశుపాలమూగధరపు • శ్రేణిస్థురుండుక్షిప్త  
రక్షింతునరణాగత సృష్టిని • రాజరావదంబాపినే  
[redacted] నృహింతు సునతి • నాగిజాఁపీక్షింపనే  
డక్షిణంపుబలంబుఁ జూపవమయగ • బామెన్బ్రతీక్షింపఁగాక॥

(శాంతించి) హతీయు త్రీత్రీయులకు శరణాగతిరక్షింప ము  
శ్చకర్తవ్యము కాన నదిని వినియెయున్నది. అట్లుగనుట సత్వ  
రముగానే శరణాగతను సంరక్షింపవచ్చెదనని రుక్మిణితో  
జెప్పెడు. హతీయు శ్రీకృష్ణుడు శుభలేఖంబుచి చాలసంత  
సించెననియు శుభముహూర్తదినమునకుఁ దప్పకవచ్చెదనని  
యమిరాజుజాఁపి విన్నవింపుడు.

సు:— శ్రీకృష్ణా! సనకాది మునిచంద్రులకు సైత ములభ్యమగు మీ  
దర్శనముఁజేసి నాతాఘండనైతిని. నాదన్యముశఫలమయె  
య్యెనునెలవిన్ను. పోయివచ్చెదను.

కృ:— వహీసురపుంగువా! ఈభూషణంబరములఁ బరిగ్రహించిన

ను ధన్యునిఁజేయుడు. (అని భృత్యుఁడుకొనివచ్చిన భూషణాబరములఁ గృష్ణుఁడందికొని బ్రాహ్మణునకచ్చును.)

కు:— (పరిగిఁగొనించినవిసయముగా) మునలివాడను. వేగబోయి  
లను రుక్మిణినా కె యెదురుచూచుచుండును. నేనాలస్యము  
నేసిననామెకుఁ బ్రాణభంగమువాటిల్లును. కాన పెరివిమ్ము.  
బలభద్రా! పెరివిమ్ము.

కృ:బ:— (పర్యాయముగా) మంచిది (సుదర్శనుఁడునిష్క్రమించును.)

కృ:— బలభద్రా! ఇంకనందేహమేల? రాక్షసమున రామను బరి  
గిఁగొంప జేపు పగయముకమ్ము. పలయుసామగ్రి నాయ  
త్తవజ్రపుము.

బ:— అట్లే చేసెద. (అని యనుమతుండుడైపోవును. కృష్ణుఁడును ని  
ష్క్రమించును.)

చతుర్థాంకము సమాప్తము.







# పంచమాంకము రుక్మిణీ కల్యాణము

రుక్మిణి. అరవింద. కల్యాణి.

రు:--నీ॥ పోవునతిన్నగా • భూసురశ్రేష్ఠునిగు  
విన్నవించునెనాది • విన్నపము  
తెచ్చునేహరినిభూ • దుఃఖించు హాయింక  
వచ్చునే సనుబోధ • ప్రోద్బలిచి  
తలచునేకూతండు • దారిగాననునే  
కలుగునేన కంత • గౌరవంబు  
తలచునేతప్పుగా • సలిగాన్మడిదివిని  
మన్నించునేనిన్ను • మానవతిగ

తే॥ గీ॥ రాజుల్లెరు వేస్తితో • రభసజూతి  
వాహనాహుళై నాదే • వన్నుచుండి  
భూసురుండిత తడవే • చేసెనొల్లొ  
హరియురాడయ్యెనేలొళ • పురముకింక

క:-- గడియకో గడియకో వచ్చునేమో?

రు:--నీ॥ ద్వారకచేశనో • దారిలోడస్సెనో  
ధరణీసురుండే • తడవునేయు  
జలబాహుకన్యోప • సమయమయ్యెనొలేవో  
మృషార్మత్వంబు • కృష్ణనిలక

సఖ సుగానుండెవో • భుభను హూర్నదినంబు  
మటచెవో కానెన్న • మసలునొక్క  
చనుదెంచువోనేడు • జలబాజీసహతుడై  
శోలియొక్కోక్కడ • నావకున్నె

శ్లో॥ నీ॥ సంగీతవార్తను బంప • వైశ్యధేది  
యార్జిరాకుండునో ఏనా • హామనకకట  
గ్నహానన్న మమ్యుల • లానిలింపు  
డింక రావయ్యె నాకింక • నెవరుదిక్కు॥

క: — విచారించకును. భవాదీదయవలన నపశ్యము బ్రాహ్మణుడు  
శ్రీకృష్ణునిమేతుండై : చేయును.  
(సువర్ణన ప్రవేశము)

రు: — (అవనతముఖయై) ఏవరోహ ర పాశీణా! ముక్తివనోపధా!  
రుక్మిణియిదే సాప్రాగ మాచరించుచున్నది.

సు: — కల్యాణి! కార్యము సఫలమైనది.

రు: — మహీసురరత్నరూ! మాధవ్రంజేమనె! మృదదచేసెనే?

సు: — ఊ॥ మెచ్చెభవన్మణంబు నిమేయధనుంబు నొసంగెనాకుడా  
వచ్చును జక్రినేడుశిశు • పాలజరాసు తుంజయించినన్  
హెచ్చగు వైభవంబునగి • హించునూ రాసుకులడ్డ మైననా  
చిచ్చర కంటియడ్డినను • జందజనందజ చేయుగన్యకా॥

బాలా! అమూల్య వస్త్రాభరణములనా కోసంగినను శౌరవి  
చెను. ఆతండును నిన్నేయమకరించు చున్నవాడు. తేత్ర  
దయచేయును.

రు: — ఆర్యా! మీయకగోహమావలన నాకోర్కె సఫలమైనది మీ  
ముణము నేసేముది తిర్పగింను. ఇది ప్రాంబలివై భక్తితో  
నమస్తరించెద

సు: — తల్లీ! సీమూలమున నాదీద్రోను విచ్చిన్నమైనది. నాయఘ

ము లంతరించినవి. సెలవిమ్ము పోయివచ్చునది.

రు:— చిత్తము. దయయొగచుడు. (నుడర్చనఁజూపిస్త్రీమించును)  
(తెల్లవారి న వివాహము. పురజనులు తమయిచ్చ  
వచ్చిన చుట్టల ధరింపుడు ఇట్టిదను శృంగారిండు (అని  
రాజాజ్ఞ చాటింపఁబడును)

రు:— గారీ! తెల్లవారి న వివాహముట! శీఘ్రమగోవిందుని నప్పింపు  
ము (అనిపార్థిర్థించుచునటులుదాను నిష్క్రమింతురు)

1 భీష్మకుమ. 2 రుక్మి. 3 కుశలి. సభాభవనము

భీ:— కుమారా! నీపట్టుదలనుబట్టియే మీతల్లికిష్టము లేకున్నను రు  
క్మికిష్టములేకున్నను రుక్మిణిశిశుపాలునికిచ్చుట కంగీకరింప  
వలసివచ్చినది

రు:— నాన్నగారూ! నాపైనింద మోపకుడు ప్రకృతమన శిశు  
పాలునితో నరియగు మహారాజుగలదే? మీరేయూలోచిం  
పుడు.

శీ: ప్రియము బాహువిక్రమముబంధునహయము గల్గిరాజ్యం  
క్తియుతుడైయ రాతికుల \* నేవిత పాదనరొజ్జడైనయా  
యాయత కీర్తిజైద్యుని మ \* హామహా వీడికుమారి కామచి  
న్మాయల వానికిచ్చుటది \* న్యాయమెరాజులు నవ్వరేమిమున్

మఱియ జరానంధ శిశుపాలాది మహారాజ నహాయముంట  
మనరాజ్యము శత్రుదుర్భేద్య మగును

భీ:— కృష్ణుండుమాత్రము మనుష్య మాత్రుడని తలంపకుగా.  
తలంచినద్రీ భవనము నొక్కని మునమున జముంపఁగలడు.  
పురహరుడును నాతనిజోర గెల్వఁజాలఁజునుమా!

రు:— నాన్నగారూ! ఆతనిపట్టుపొగడకుడు. ఆతడేయంతటి పరా  
క్రమవంతుడైనచో జరానంధుని దాడికోర్యజాలక దళ  
ఘట్నమును వీచుటే సాధించును.

భీ: — పోనిమ్మ! నీకోర్కీ నష్టమైంది కల్యాణం నకు గావలసిన సామగ్రి సిద్ధమేగా నున్నదా? శిశువులునకు మర్యాదలు న మముగా జరగు చున్నవా?

రు: — జవాబా! ఆతనికేలోపములేదు. కానిమీరు కన్యోచ్ఛట లో విముఖులనియు నాపట్టుదలనుబట్టియే మీరీకార్యమునఁ బ్రవర్తించు చుంటిరనియు నాతఁడువిని మిగులవిచారించుచు నున్నాఁడు.

మా: — ఆతఁడెట్టి విచారమాలేదు. ఎట్లయిన వివాహము నిర్విఘ్న ముగా నెఱవేసినజాలునని చూచుచున్నవాఁడు.

భీ: — నచివా! కుమారా! శ్రీకృష్ణుడదయమునవచ్చునని తెలియ నచ్చుచున్నది. అతనికిఁదగు విడిదిచూపి మిగులగౌరవింప వలెను జూమా!

రు: — బాహ్యోద్వాన పోసాదమాతని కిచ్చి గౌరవితము.

భీ: — మనమురాజు లెల్లరుసూరనుండి యాతనిచూ రిమొలపలనుం చుటన్వాయము.

రు: — ఆతఁడురాజు లెల్లరతో నుండఁదగిన వాఁడుకాఁడు.

మం: — మహారాజా! ఉద్వానవనము సొగసుగా నున్నది.

అందు శ్రీకృష్ణునకు బసయ్యాయ వచ్చును. అదియనుచిత ముగాదు.

భీ: — నరే! కాని నాకుమారుఁడెల్లవుడు శ్రీకృష్ణుని దేవునిచుచుండును, అతనికి గౌరవలోపము కల్గిననుపద్రోవము వచ్చును. కావుననప్రమత్తులైమీరుండవలెను. తేకున్నబయలమువీసి గురువునై వ శీక్షించెదను.

మం: — చిత్తము యువరాజున కామాత్రము తెలియదా!

రు: — నాన్నగారు భయపెట్టుట కట్లనుచున్నారు.

భీ: — కుమారా! మంత్రిపుంగవా! శ్రీకృష్ణునియందే కార్యభార మును మోపి యాతని గౌరవించిన మనకాశ్యము నిర్విఘ్న ముగా నెఱవేసినని నాయాశయము. అతనికి మనయందగి

కమల దయగలదు శిశుపాలునకుఁగూడ మేనల్లకొడుకు  
అల్లుఁడయి : యీముల వానికిఁ హితుఁడౌచు నాతిని పై నీధర  
మున బెట్టదము.

రు:— ఏపనియందాతని నియమించి గౌరవింప న లోచించు  
నున్నార?

భీ:— కన్యా భూసరస్వత్యులు కలహ కారకులు. కన్యగౌరవాద  
కేవల సందర్భమున నొకనిరక్షకునిగా నియమింప వలసియు  
న్నదిగదా! ఆధాము నాతనిపైవేసి గొడుంతుము.

రు:— ఈవిషయముననాతని కవకాశిగాయరాదు. శిశుపాల జరా  
సంధులై మూఢారము వహించెదరు. నేనును సస్పృగుండ  
నై యుండెదను.

భీ:— మనకూకార్యమేల యాతనిపైఁబెట్టరాదు? చక్రిసంగై  
యాశిడొన్న రాజులెల్లరు గడ్డిడనొంక గే?

రు:— అతనికి దుర్బుద్ధిపుట్టిన మనమేమిచేయఁగలము.

భీ:— శిశుగల జరాసంధాదులును నీవును సప్రజ్ఞమయ్యెదరు?

రు:— ఎవరును రక్షకులై యుండనక్కరలేదు. రాజులకి మొగవ్యం  
జూడ నిలువక న నరు. అప్పుడు వారే రక్షకులయ్యెదరు.  
నేనాసమేతయై రుక్మిణిపో చుచును.

భీ:— నీయిష్టమునచ్చి నెట్లు సజిపించుము. (అనిలేచిపోవును.)

రుక్మిణియు, మంత్రీయు నిష్క్రమింతురు)

మాతృగృహము, తల్లి రుక్మిణి, అరవింద, కమల.

(అసింహులై, ఇటులు వెలుపలకుండుదురు.)

రు:— తల్లీ! భవానికి మొక్కివచ్చెద ననుజ్ఞయిమ్ము. (అనచు  
రుక్మిణి తల్లియడుగుడమ్మలపైఁవ్రాలిను.)

..భ జన్మమహానునాం శ్రీకృష్ణంధర్తార " (అనిదీవించి ము  
ద్దాడి యనుచును.)

(సోమసమేతయై నిజమండరము నకరిగి సప్తేంద్రయై నిలువఁబడి.)

రు:— నఖి రాజులక న గృష్ణుఁడందునే

క:— మహాత్ములు శీతధనాశ్రయం లనెన్నడుం బృగు

రు:— కుశలశ్రీకృష్ణ యెటు వచ్చె

అ:— యె ముంహాస్వతి పాక్షికశయనం బూరినప్పుడున్నది.  
రమ్మ శుభశికునమైనది ఇదే! భాషికాన్యనధలతను సూచించి  
వజ్రానిలున్నది.

రు:— గౌరీ! నాజన్మమును నఫలముగాఁజేయుము. తాజలోకమునఁ  
గృష్ణుండు నాకంటఁబడఁజేయు. రాజలోకమా మహామహా  
ని తేజోవిశేషముఁ విధనరాక్షసి లగుగాక! ఆశ్రీకృష్ణు  
నకు విజయమగుగాక! (నిష్క్రమించుచు బయలుదేరును.)

(ఖడ్గధారులచే బలివేష్టించబడి నభినవేతయై రుక్మిణీభవా  
న్యాయమునకు వంతుగాఁ బోవుచుండును. రాజులునూర్జమును  
వదలి యరువొక్కలం ల్చి రుక్మిణీని పూజా ముగాఁ జూచుచుండును )

(1 భవాన్యాయము, 2 రుక్మిణీవ్రతము, 3. సభావ్రతము.)

(4 రుక్మిణీహృదయాస్థానము )

ఉ: అమ్మ! భవా! గౌరీ! మది • నార్తశరణ్యచటంచునేనదా  
నమ్మతినమ్మనిన్న హరి • నాధుని నమమూర్పవమ్మమా  
యమ్మ నతతునమ్మ కడు • ణానిననస్తప్తప్రకాశవమ్మః  
నమ్మనచారిచానితము • నాశను గానూడమ్మ యాశ్వరీ!!

ఉ: అయ్యవని విహీనవాతి • నిగిజఁడతరి మాటదాటలే  
శయ్యయునమ్మయుంగతి • నైవృత్తి మృనలేమనెందినా  
రయ్యయై లేచిదిక్కువ • పంబున నూనము నీవునవ్వనా  
యయ్య మునమ్మచేవ యగ • జాహాన్యాసంజేసివోవచే,

(శిష్టాస్థింబి హింజలియై ననన్తించి సాష్టాంగసమస్తా  
రమాచరించి మఱులును )

(భవాన్యాయమునుండి మఱు • చు)

రు:— సఖ! కల్యాణి! శ్రీకృష్ణుండు గానరా డయ్యెను? ఇంకఁబోరా  
ముని విరువవలసివచ్చినా?

క:—అ:—నరమున మోమునందియుంట నీహారని దిలకింప వెలివి.  
ఈభవాన్యాయమున కనతిదూరములో నాతడు బలవిద్య  
పరివారనమేతుండై నిల్చియున్నవాడు అడగనోహనునొక్క  
యరగడియలో నీవుమాడఁగలవు.

రు:—శ్రీకృష్ణుఁడతఁడని నీవెట్లు నిర్ధారణ చేయఁగలవు.

క:—అలనాడు నీవుచేబూనిన చిత్రిపటమునం దేయాకారము చి  
త్రింపఁబడియున్నదో యదే యాకృతినదటఁజూచి శ్రీకృ  
ష్ణుఁడని సిద్ధాంతికిరింపఁగల్గిని. మఱియు హలమును భుజ  
ముపైబూనిన హలాయుధుని సాహచర్యమున నాతనిగృ  
హునిగా నూహించితిని. అతఁడు భవాన్యాయములో నీవు  
ప్రవేశించునంతవఱకు నిన్ను నాచుచునేయున్నవాడు.

రు:—యధనన్నద్ధం డైఁట్లుండెనా? లేక ప్రిసన్నుండైయుండెనా?

అ:—అమ్మా! మందహాసాలంకృతంబైనను మోముకోమలాయు  
మును విహించుచున్నది! సర్వాభరణ భూషణాంశుండై శి  
ఖింఛధారియై నడుముగట్టి తీవ్రోఽల్పియున్నవాడు. ప్రి  
సన్నుండనుటకుఁగాని యపసన్నుండనుటకుఁగాని వలనవడ  
దు. మహాత్ముల యంతఃకరణవృత్తుల గ్రహింపనేరెదము.

రు:—సఖ! ఎట్లాతనిసంస్పర్శమును నిహింతున? నేను సఖివిహీనవై  
యెట్లుపోదును? తలచుకొనిన మేనుపరపశవగుచున్నది.  
సఖియలారా! దయముంచుడు.

అ:—అమ్మా! భటులర్పరఁజెట్టుచున్నాడు. కాన వేగరమ్ము.  
(రుక్మిణి కే)గంటి చూపుల రాజలోకము నాలోకిందుడు బోవు  
చుండును.)

(అరవింద చేసన్న సేసి)

అ:—అతఁగోపిమనోహరుడు (చూపును.)

(రుక్మిణి భయకంపితగాదిరియైగడగడవడుండుచు కృష్ణునకు  
వీధివముగాఁ బోవుచుండును. మాతాత్తుగా కృష్ణుడు రుక్మిణివై  
కొనును.) తెరపడును.)

(తెరవో)

శా|| ఓరాజాధను! చైద్య! మాగధ! వ్రహు • స్త్రీశ్చకబృందంబుల  
 నీరామామణి రుక్మిణీవని నే • నిల్లాల్లాగొంటి మీ  
 సారంబియ్యడఁజూపియ్యెల్చి వనునీ • సాధ్యమణిన్లుండు తె  
 చా రాజత్యమువీడిసాహాయని హ • వైద్యంబుమునోద్యుఁడ!

తె|| నీఁ లలమా! ధనుకోడి • యిలనిల్వఁజాలక  
 జలనిద్యారకనెల • గలిపినావు  
 బాలుడవనివేళిను • లా ననే గును  
 శ్రౌంగునది స్త్రీని • జంపినావు  
 లలనాతోఁగూడి • జలశీతలతి  
 మేనమామయ • గలిపినావు  
 కుండవీటిని • గూల్చినావు

తె|| గీ|| ఎఱుంగమే నీ రాక ము • ముడుగొస్తే  
 స్త్రీయమన నిశ్చేయముగొంటి • చిన్ననాటి  
 నుండినీ • గుండగీడ  
 పోతుమేనిపెగల్పెద • బోరనిన్ను!

(వద్యమును జరుపుచు ధనుష్టాణియై జరాసంధాధి రాజవహా  
 యుడై శిశువాఁడు ప్రవేశించి గృహస్థరాఘవముల కోర్వఁజాల  
 క పాటిపోవును.)

(విదవ రుక్మి ధనుష్టాణియై ప్రవేశించి)

శా|| నిలునిలుగోవ! పోకమిదే • నే నురుమాడెదనిన్ను నాజల  
 పలుగులహీనత్వతీయుడ • వానవాడవరేలసిన్లుమా



చెలియలతోరవృత్తిగొని (చెచ్చరనేగెను పెద్దయ్య దనీ  
తలయెకలంచిచూడంది • ధైర్యమెంతోమె గోవబాలకా

(జనమ శరణానుభవం గొప్పని పదేయము)

(శ్రీమద్భాగవతం తీర్థానందే నామోచ్చిత మూర్తిల్లలే  
నితాళిచే శ్రీమద్భాగవతం యత్నింపగ భక్తినిమాతనిహస్తము  
నబట్టినది)

౧౧) జ్ఞానినిధుడు హామీనున్న • సైకమువిన్ను నెలంగనేర  
జ్ఞానియు బాలుడెట్లుమా • చక్రియెట్లుగుడుమిదిచెప్పునా  
చాగ్రానవహానాధుని • భంగముజూడగజాలజేపే  
తానినువేడుకొందుని • సైకనియెవ భక్తివల్లెలా

(శ్రీకృష్ణుడు శాంతించును)  
అంతట భీష్మభుడు శాంతియూ బ్రనేశించి)

౧౨) శ్రీరఘువీరశక్తి నర • వీరుహానేకీ సురేశశాంతినిం  
నానలతాలపిత్రు దన • సన్నుతబుద్ధిగొని (శ్రీ)  
భీమచోడ వసు • భీష్మమిత్రుని సమోహనమా  
సీరని నీమభక్తుని వి • నితునినన్ను ననుగ్రహింపనే

౧౩) పాపాదుకూరు భక్తజన • భక్తా కోపమునలహరింపజే  
నాహాసియయ్య దుర్జనల • సంగతిజేసి క్షమించువుత్తరీ ను  
దాహాపిడింగిహించి మన్ని • పంకజనాభ తిరిగివేయను  
త్సాహమిహా నామరక • సన్నతరాగదవయ్యురక్షి కా

శ్రీ: పెద్దలగుమూలనర్సింక వేడుకొనసేతు (మద్యంకాదు మీరే

కార్యమును నెఱవేర్చుమనిన నాకార్యమును నెఱవేర్చి నాకృత  
జ్ఞుని గనుపఱుచు నిష్ఠముగానున్నాను.  
:—అనిననీ బావయలుక దిక్కుము (అని చిటునగవుతోననుచు)

వి:  
సీ॥ ఎన్నడుగిట్టి సాహసపుఁ • గృత్యము నేయటయ్యెన్మథ్యనుఁ  
పన్ని నక్రిత్తి నొత్తినుచు • వాకురమందునఁ బడ్డ నాడనై  
యెన, డునాఁరిసంతజన • కేనఱుగుదుము నజ్ఞవాఁడొ  
వన్న నఁ బొందునార్యులుఁ • పూనితుఁడందును బావ ! ఎంటివే!

(అని కృష్ణుడు రుక్మిణి కాగలిండుచు రుక్మిణునంతో మాన్వితుఁడగును)  
(పిదప సకారవసుగ శ్రీకృష్ణుని రుక్మిణిని దోడ్చొని భీష్మా  
దులందఱు నిష్ఠమింతురు,

—• రుక్మిణీ కల్యాణము •—

నతిభిః—(నిలువబడి) శ్రీకృష్ణా! మాజన్మము సాగ్ధముయ్యెను,  
మేముఁ ధన్యులమెతిమి. మాగృహము పవిత్రమయ్యెను మా  
లోక్తి నఫలము గాఁజేసి మముతరంపఁజేసిసరిదులకు మేమెంత  
యఁ గృణ్ణుము.

కృ:—ఘామా! ఇంక నెయ్యెదియెన మీకుఁ గోరవలసియున్న గో  
రుకొనుఁడు. నేకదానిని నెఱవేర్చి మీదయకుఁ బాత్రమున  
య్యెదను.

:—కోరదగిన దింకేమున్నది. అయిన నిట్లగునట్లనుగ్రహింపుము.

తే॥ గీ॥ అన్యనారాయణజేన్మః • డవనినిట్లు  
శాశ్వతగుణుగ నేలుత • నర్థవంది  
రాభిరౌముచుఁబుత్రపా • త్రాభివృద్ధిఁ  
గుణముఁదానుర లంపరై • వెలయుఁగాన!

మతియు

శ్రీ కాశ్యపుపూజా పరీ • కాశ సత్పుత్రుండు,  
 కాంక్షిన్య గోత్రోద్భవ • పుండువైన  
 దూసినదన్వయ • దుష్టాభిచరుని  
 రామమూర్త్యాఋషి • గ్రంథకర్త  
 వాయురారోగ్య భా • గ్యాదులొనరుచు  
 గృహతోడఁజూపునా • కృష్ణ! యీశ!  
 తదంద్రజారార్థ • వావినికృపినిగా  
 జ్ఞాత జాజ్ఞాభూ • వల్లభుండు

శ్రీ గీ॥ నిలనిగావయిండుయి • దేవునాక  
 యెల్లదనులకు శుభమనని • భిక్షుగాక  
 యిలనకల నన్యపూర్ణయై • నెలయిగాక  
 నకలసుఖముల నొందుత • సభ్యులెల్ల॥

కృ:—అట్లయవశ్యమగుగాక.

(అందుఁజూచు నిష్ఠమింతురు)

మంగళమహత్

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

పంచమాంకము సమాప్తము.

సమాప్త యంగ్రంథః







15298